

УДК 34

Мицай М. О.*здобувач кафедри муніципального права
та адміністративно-правових дисциплін**Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: НАУКОВО- ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Просування України по шляху системних демократичних, соціальних та правових реформ, які ґрунтуються на засадах верховенства права, пріоритетності прав та свобод людини по відношенню до держави, її владних інституцій, тісно пов'язані із подальшим процесом реформування пенсійного забезпечення як складової соціального захисту [1, с.17-21], [2, с.10-15] Нагальність та важливість його здійснення зумовлено тенденцією щодо зростання чисельності осіб, які мають право на пенсійне забезпечення [3], неефективності та недоступності прав у цій сфері, відсутністю достатніх джерел наповнення бюджету Пенсійного фонду України, низьким рівнем пенсій тощо.

Комплексна та системна реформа пенсійного забезпечення має бути спрямована на підвищення рівня та якості життя правомочних осіб. При цьому, серед основних пріоритетів реформи є розвиток новітнього

© Мицай М. О., 2017

© Національний університет «Острозька академія», 2017

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

пенсійного законодавства. Доречно підкреслити, що соціально-правовим базисом пенсійного законодавства є конституційне право громадян на соціальний захист, яке включає право на пенсійне забезпечення та окремі його види. За змістом Конституції України (ч.1 ст.46) «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [4].

Призначення пенсійного законодавства (законодавства про пенсійне забезпечення) є спрямованість на ефективність, дієвість та доступність права на пенсійне забезпечення, окремі його види. У той же час, наразі в Україні йде складний процес утвердження пенсійного законодавства як закономірний наслідок декларованих пенсійних реформ. Як відомо, свого часу в Україні проведено цілу низку пенсійних реформ: 1991 р., 2003 р., 2011 р.; 2015 р.; 2016 р.; 2017 р. [5], [6], [7], [8], [9], [10]. Однак, якщо проаналізувати їх сутність та зміст, то можна констатувати, що вони мають характер тимчасових кроків, які спрямовані: 1) запровадження солідарної системи пенсійного забезпечення; 2) запровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення: солідарної та накопичувальної систем пенсійного страхування; недержавне пенсійне забезпечення; 3) удосконалення солідарної системи пенсійного страхування шляхом; 4) впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування. До того ж, проведені останнім часом пенсійні реформи характеризуються тим, що спрямовані на обмеження низки професійних пенсій (наприклад, державним службовцям, науково-педагогічним працівникам, освітянам тощо). Натомість, поза увагою законодавця залишилися проблеми пов'язані із упорядкуванням професійного та недержавного пенсійного забезпечення, запровадженням

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

накопичувального пенсійного страхування. У зв'язку із зазначеним, законодавство про пенсійне забезпечення (пенсійне законодавство) залишається достатньо безсистемним та недосконалим, це пов'язано із наступним: 1) не відповідає реальному стану функціонування суспільства та держави; 2) не відповідає суті та змісту права на соціальний захист, права на достатній життєвий рівень; 3) не стимулює високих соціальних стандартів та гарантій у пенсійному забезпеченні; 4) має складну структуру та зміст; 5) не має легального законодавчого закріплення щодо його структури та змісту; 6) містить ускладнені механізми реалізації, гарантування, правової охорони прав у пенсійному забезпеченні; 7) відсутність належних механізмів державного нагляду та громадського контролю; 8) відсутність ефективних механізмів юрисдикційного захисту прав у пенсійному забезпеченні. Слід зауважити, що в умовах сьогодення системне реформування пенсійного законодавства може бути пов'язане із організацією та проведенням комплексної пенсійної реформи, що дозволить на якісно новій основі оздоровити існуючу модель пенсійного забезпечення, у тому числі мотивувати розвиток пенсійного страхування, солідарної та накопичувальної його систем.

Метою наукової статті є науково-теоретичне дослідження сутності, ознак та тенденцій розвитку пенсійного законодавства в умовах сьогодення. У юридичній літературі зазначена проблематика частково розглядалася у працях таких вчених-юристів як: В.М. Андріїв, Н.Б. Болотіна, С.Я. Вавженчук, В.С. Венедіктов, С.В. Венедіктов, С.В. Вишновецька, Т.З. Герасимів, І.В. Зуб, І.П. Жигалкін, М.І. Іншин, В.Л. Костюк, С.С.Лукаш, А.Р. Мацюк, В.П. Мельник, П.Д. Пилипенко, С.В. Попов, С.М. Прилипко, О.І. Процевський, С.М. Синчук, Б.І. Сташків, О. В. Тищенко, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева, М.М. Шумило, Л.П. Шумна, В.І.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Щербина, О.М. Ярошенко та ін. У контексті досліджуваної тематики, слід відзначити, що наукові праці цих та інших дослідників мають визначальне значення для розвитку та удосконалення пенсійного законодавства як складову реформи соціального захисту. Разом із тим, ураховуючи сучасні реалії проведених пенсійних реформ, їх рамковий, ситуативний характер, необхідність їх поглиблення та оновлення проблематика щодо розбудови пенсійного законодавства залишається достатньо актуальною та необхідною як складова реформації соціального законодавства.

З правової точки зору, термін «законодавство» охоплює увесь масив нормативно-правових актів, які ухвалюються уповноваженими органами державної влади, місцевого самоврядування, а також у порядку всеукраїнського або місцевого референдумів. Насамперед, слід зауважити, що термін «законодавство» часто вживається у нормах Конституції України, зокрема: «національного законодавства України» (ст. 9), «передбачено законодавством» (ст. 19) тощо. У той же час, Основний Закон України не містить легального визначення цього терміну, хоча він має важливе значення для правових відносин суспільства та держави. Також сутність цього терміну не розкривається у чинному законодавстві. Свого часу тлумачення терміна «законодавство» було дано у рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство») [11]. У цьому Рішенні зазначається, що термін «законодавство» використовується у правовій системі в основному у значенні «сукупності законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують ту чи іншу сферу суспільних відносин і є джерелами певної галузі права», зокрема цей термін без визначення його

▪ Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

змісту використовує і Конституція України (статті 9, 19, 118, пункт 12 Перехідних положень). При цьому Конституційний Суд підкреслює, що термін «законодавство» вживається в різних значеннях: в одних – обмежується виключно законами; в других – включаються як закони, так і інші акти Верховної Ради України та акти Президента України, Кабінету Міністрів України; у третіх – також і нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади. У той же час у контексті частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (далі – «КЗпП України») щодо визначення сфери застосування контракту як особливої форми трудового договору термін «законодавство», з позиції Конституційного Суду України, треба розуміти так, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України. Очевидно, розкриваючи термін «законодавство». Конституційний Суд України виходив із змісту положень трудового законодавства та КЗпП України. А, звідси його застосування до розуміння терміна «законодавство», яке використовується у теорії та інших нормативно-правових актах, буде не зовсім коректним.

У теорії права, термін «законодавство» трактується неоднозначно. Крім того, цей термін по – різному розглядається у теорії права. По-перше, термін «законодавство» розглядається через призму нормотворчої діяльності держави та полягає у виданні органами державної влади законів, та як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини у цілому, або окремі їх види [12, с. 243]. По-друге, Є.П.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Євграфова трактує національне законодавство як закони, ухвалені відповідно до Конституції України; рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення Конституції та законів України, рішення про визнання неконституційними законів або їх окремих положень, висновки про відповідність Основному Закону чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість; чинні декрети Кабінету Міністрів України [13, с.13]. По-третє, окремі науковці термін «законодавство» у широкому та вузькому значенні. Так, у широкому розумінні термін «законодавство» – це система діючих в конкретно-історичний період розвитку держави законодавчих і обумовлених ними підзаконних актів; у вузькому розумінні термін «законодавство» – це система діючих в конкретний історичний період розвитку держави, законів [14, с.31]. По-четверте, вчені підкреслюють, що у широкому розумінні під терміном «законодавство» розуміються закони, тобто акти вищої юридичної сили, прийняті парламентом або референдумом, а у вузькому – як сукупність чинних нормативно-правових актів, включаючи Конституцію, закони і підзаконні нормативно-правові акти України [15, с.177]. По-п'яте, професори О.В. Зайчук, А.П. Заєць, В.С. Журавський, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко та інші вчені-правники наголошують, що поняття «система законодавства» розглядається в широкому та вузькому розумінні. Так, у широкому розумінні, система законодавства – це одна з форм існування права, спосіб надання юридичного значення нормам права, спосіб надання юридичного значення нормативно правових актів та інших правових приписів. Крім того, це система всіх виданих та впорядкованих державними органами, безпосередньо народом або уповноваженими органами суб'єктами

- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

нормативно-правових актів (законів та підзаконних нормативно правових актів). Натомість, у вузькому розумінні система законодавства – це система всіх виданих парламентом або уповноваженими суб'єкта, у тому числі і народом на референдумі – законів [16, с. 397]. Також у юридичній літературі підкреслюється, що структура системи законодавства – це зумовлена системою права внутрішня організація нормативно-правових актів, що виражається у їх єдності, об'єктивності, визначеності, а також у розподілі законів та підзаконних нормативно-правових актів за галузями та інститутами [16, с. 397]. По-шосте, В.П. Мельник докладно термін «законодавство» розглядає у широкому, розширеному і вузькому розуміннях, що спираються на національну правову доктрину, законодавчу вітчизняну традицію та законодавчу практику: а) у широкому значенні законодавство – це система взаємопов'язаних нормативно-правових актів, які ухвалюються органами державної влади та/або місцевого самоврядування, їх посадовими особами; б) у розширеному значенні законодавство – це сукупність нормативно-правових актів, які ухвалюються парламентом, Президентом та урядом; в) у вузькому значенні – це сукупність нормативно-правових актів, які ухвалюються народом у порядку референдуму та/або парламентом, який втілює народну волю за своєрідним дорученням, з метою правового регулювання найбільш важливих відносин у спеціально встановленому конституційно-правовому порядку, яке повною мірою відповідає сучасним тенденціям розвитку права [17, с. 12-13]. Поділяючи підходи цих та інших вчених, які досліджували проблематику розуміння законодавства, варто зауважити, що пенсійне законодавство, формується, ураховуючи наступне: виступає результатом нормотворчої діяльності уповноважених органів влади у праві соціального забезпечення; відображає сутність характер та особливості

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

відносин пенсійного забезпечення; відображає сутність, характер та особливості джерел у пенсійному праві; відображає сутність та особливості правового статусу суб'єктів пенсійного права; відображає стан та особливості пенсійних правовідносин; стан та тенденції розвитку та поглиблення пенсійної реформи.

Правовим базисом формування, розвитку та удосконалення пенсійного законодавства виступають норми Конституції України як Основного Закону України. Теоретико-правовий аналіз норм Конституції України, дає підстави констатувати, що у ній: 1) визначено основні соціальні засади розвитку суспільства та держави (ст.ст. 1, 3); 2) визначено основоположні соціальні права людини (ст.ст. 46, 48, 49 та ін.); 3) визначено основи нормотворчої діяльності владних інституцій (ст.ст. 1, 3, 5, 6, 19, 85 та ін.); 4) визначено загальні засади системи законодавства та основні її елементи (ст.ст. 1, 8, 91-94 та ін.).

Конституція України передбачає та включає до системи пенсійного законодавства України міжнародні договори. Конституція України (ст. 9) передбачає, що «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». При цьому, «укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України». Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (ст. 4) передбачає, що «якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору». Тому у системі пенсійного законодавства провідне місце посідають міжнародні договори,

- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

які покликані відображати міжнародно-правове співробітництво України з міжнародними інституціями, іншими державами з пенсійного забезпечення. Крім того, міжнародні договори України виступають правовим базисом розвитку внутрішнього законодавства про пенсійне забезпечення.

Ураховуючи вимоги Основного Закону України (ст.ст. 1, 46, 85, 92 та ін.), ключове місце у структурі пенсійного законодавства посідають закони України. З правової точки зору, закони покликані: 1) розвивати та удосконалювати норми Конституції та міжнародних договорів України; 2) регламентують найбільш важливі аспекти взаємовідносин суспільства, особи та держави; 3) визначають особливості функціонування системи пенсійного забезпечення, її основних рівнів; 4) визначають особливості реалізації, гарантування, правової охорони права на пенсійне забезпечення та пов'язаних із ним прав; 5) виступають правовим базисом ухвалення системи підзаконних нормативно-правових актів з питань пенсійного забезпечення.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (ст.ст.4,5) передбачено, що виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються: види пенсійного забезпечення; умови участі в пенсійній системі чи її рівнях; пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат; джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення; умови, норми та порядок пенсійного забезпечення; організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення. Крім того, виключно зазначеним Законом визначаються: принципи та структура системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; коло осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному

▪ Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

страхуванню; види пенсійних виплат; умови набуття права та порядок визначення розмірів пенсійних виплат; пенсійний вік чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на призначення пенсії за віком; мінімальний розмір пенсії за віком; порядок здійснення пенсійних виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням; порядок використання коштів Пенсійного фонду та накопичувальної системи пенсійного страхування; організація та порядок здійснення управління в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Також відповідна тенденція зумовлена перманентними процесами здійснення в Україні пенсійних реформ, які проводяться через ухвалення відповідних законів. Показовим у цьому контексті є ухвалена парламентом чергова реформа на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій» [10] на підставі якого було дещо скориговано солідарну систему пенсійного забезпечення та підвищено розмір пенсій окремим категоріям осіб пенсійного віку. Однак, системних реформаторських кроків зроблено не було. Тому, перед нашою державою вкотре постає проблема щодо організації та проведення комплексної пенсійної реформи [18, с. 17-28], [19, с. 41-46].

Окреме місце у системі актів законодавства посідає закон про Державний бюджет на відповідний рік на підстав якого визначаються основні соціальні гарантії та стандарти, видатки держави на соціальні потреби. Так, наприклад, Закон України «Про Державний бюджет на 2017 рік» [20] передбачає установити у 2017 році прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність: з 1 січня 2017 року – 1247 гривень, з 1 травня – 1312 гривень, з 1 грудня – 1373 гривні. З правової точки зору, прожитковий мінімум для непрацездатних осіб впливає на мінімальний розмір пенсій.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Варто наголосити, що наявність цілої низки законів з пенсійного забезпечення, не виключає ухвалення підзаконних нормативних актів з зазначених питань. Особливе місце у системі підзаконних нормативно-правових актів посідають нормативні акти Пенсійного фонду України. У контексті розвитку пенсійного законодавства, важливого значення набуває проблема ухвалення окремого закону про нормативно-правові акти. Цей закон дозволить, на перспективу легалізувати розуміння законодавства та його структури.

З правової точки зору, пенсійне законодавство включає усю сукупність нормативно-правових актів, які ухвалюються уповноваженими органами державної влади та/або місцевого самоврядування, а також у порядку всеукраїнського та/або місцевого референдуму та спрямовані на ефективне регулювання відносин із пенсійного забезпечення.

Таким чином, пенсійне законодавство – це система нормативно-правових актів, які ухвалюються уповноваженими органами державної влади та/або місцевого самоврядування, а також у порядку всеукраїнського та/або місцевого референдуму та спрямовані на ефективне регулювання відносин із пенсійного забезпечення.

Основними ознаками пенсійного законодавства виступають наступні: правовим базисом та первинним елементом виступає Конституція України як Основний Закон нашої держави; спрямованість на регламентацію відносин пенсійного забезпечення; передбачає механізми реалізації, гарантування, правової охорони права на пенсійне забезпечення та окремі його види; основними суб'єктами нормотворчої діяльності виступають органи державної влади та/або місцевого самоврядування, уповноважені суб'єкти ухвалення рішень всеукраїнського та/або місцевого референдуму; ключове місце у системі пенсійного законодавства посідають закони та

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

підзаконні нормативні акти; окреме місце посідає закон про Державний бюджет на відповідний рік; окреме місце займають нормативні акти Пенсійного фонду України; підлягає конституційному та судовому контролю; підлягає державному нагляду та громадському контролю.

До системи пенсійного законодавства варто віднести такі акти як: Конституція України; міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; закони України; підзаконні нормативні акти; рішення всеукраїнського та місцевих референдумів нормативного характеру.

Ураховуючи зазначене, основними тенденціями удосконалення пенсійного законодавства є наступні: 1) розробка та запровадження Національної стратегії пенсійної реформи на основі консолідації зусиль суспільства та держави; 2) посилення дієвості, ефективності та доступності реалізації, гарантування, правової охорони права на пенсійне забезпечення та окремі його види; 3) підвищення ролі законів у правовому регулюванні відносин з пенсійного забезпечення; 4) розробка проекту Пенсійного кодексу України як результат реалізації Національної стратегії пенсійної реформи; 5) міжнародна та соціально-правова експертиза проекту Пенсійного кодексу, проведення системних громадських та експертних слухань; 6) ухвалення Пенсійного кодексу України як результат суспільного консенсусу; 7) запровадження постійного моніторингу дотримання права на пенсійне забезпечення та тісно пов'язаних із ним прав; 8) запровадження дієвих механізмів державного нагляду та громадського контролю за дотриманням права на пенсійне забезпечення та тісно пов'язаних із ним прав.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Список використаних джерел

1. Іншин М. І., Сіроха Д. І. Соціальна держава: сутність і перспективи // М. І. Іншин, Д. І. Сіроха// Актуальні проблеми соціального права: збірник матеріалів учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2014 р. / За загальною редакцією М. І. Іншина, В.Л. Костюка, В.О. Попелюшка. – К.: ПВГОІ «ІР СТ Україна», 2015. – С.17-21.
2. Прилипко С.М. Предмет права соціального забезпечення: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / С. М. Прилипко ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 47 с.
3. В Україні 6 мільйонів, які чесно працюють, утримують 12,5 млн пенсіонерів//[Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/1388457-ministr-sotspolitiki-reva-v-ukrajini-6-milyoniv-yaki-chesno-pratsyuyut-utrimuyut-125-mln-pensioneriv.html>.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
5. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року №1788-XII//Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №3. – Ст.10.
6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №49-51. – Ст.376.
7. Про заходи законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 8 липня 2011 року № 3668-VI //Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №12-13. – Ст.82.

▪ Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення: Закон України від 2 березня 2015 року № 213-VIII //Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №22. – Ст.145.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 6 грудня 2016 року № 1774-VIII //Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №2. – Ст.25.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII//Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №40-41. – Ст. 383.
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство»): Рішення від 9 липня 1998 р. №12-рп/98 // Офіційний вісник України.-1998.- № 32.- С. 59.
12. Юридический энциклопедический словарь/под. общ. ред. В.Е. Крутских. – М.: ИНФРА-М, 2001. – VI. – 450 с.
13. Євграфова Є.П. Формування системи національного законодавства (деякі питання теорії і практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук, спец: 12.00.01/ Є.П. Євграфова//Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2005.- 21с.
14. Иванников И. А. Толковый словарь по теории права [Серия «Словарь»]. -Ростов-на-Дону: Феникс, 2005. – 124 с.
15. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права [навч. посіб.]. – К.: «Юрисконсульт», 2006. – С. 355.
16. Теорія держави та права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

▪ Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

17. Мельник В. П. Теоретичні проблеми ієрархічної структури законодавства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук, спец: 12.00.01/ В. П. Мельник // Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2012.-19с.
18. Костюк В.Л. Пенсійне право в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект/В.Л. Костюк//Соціальне право. – 2017. – №1. – С. 17-28.
19. Костюк В.Л. Пенсійне право: проблеми, виклики, становлення/В.Л. Костюк//Актуальні проблеми соціального права. Випуск. III// Збірник матеріалів учасників Всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2016р./ За заг. ред. Костюка В.Л., Мельника В.П. – К.: ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2017. – С.41-46.
20. Про Державний бюджет на 2017 рік: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1801-VIII //Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №3. – Ст.31.

Мицай М. О.

Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект

У цій статті досліджуються ключові науково-теоретичні питання пенсійного законодавства через призму сьогодення. Акцентовано на особливостях пенсійного законодавства як складової системи джерел пенсійного права. Досліджено доктринальні підходи щодо розуміння цього права у теорії права. Визначено поняття, ознаки та структуру пенсійного законодавства. Означено основні його елементи. Зроблено висновки та пропозиції, визначено тенденції розвитку.

▪ Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Ключові слова: пенсія; пенсійне забезпечення; джерела пенсійного права; пенсійне законодавство; закони; міжнародні договори; пенсійний кодекс.

Мицай Н. А.

Понятие и система пенсионного законодательства в современных условиях: научно-теоретический аспект

В этой статье исследуются ключевые научно-теоретические вопросы пенсионного законодательства через призму настоящего. Акцентируется на особенностях пенсионного законодательства как составной системы источников пенсионного права. Исследованы доктринальные подходы к пониманию этого права в теории права. Определено понятие, признаки и структуру пенсионного законодательства. Отмечены основные его элементы. Сделаны выводы и предложения, определены тенденции развития.

Ключевые слова: пенсия; пенсионное обеспечение; источники пенсионного права; пенсионное законодательство; законы; международные договоры; пенсионный кодекс.

Mitsay M. O.

Concepts, features and system of pension legislation in the present: scientific and theoretical aspect

This article explores the key scientific and theoretical issues of pension legislation through the present prism. It focuses on the peculiarities of pension legislation as a component of the system of sources of pension law. The doctrinal approaches to understanding this right in the theory of law are explored. The concept, features and structure of pension legislation are defined.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

The main elements of it are indicated. Conclusions and suggestions are made, tendencies of development are determined.

From a legal point of view, pension legislation includes the whole set of legal acts adopted by the authorized bodies of state power and / or local self-government, as well as by an all-Ukrainian and / or local referendum and aimed at the effective regulation of pension provision relations.

Thus, pension legislation is a system of legal acts, which are adopted by the authorized bodies of state power and / or local self-government, as well as by an all-Ukrainian and / or local referendum and aimed at the effective regulation of pension provision relations.

The main features of the pension legislation are the following: the Constitution of Ukraine, as the Basic Law of our state, acts as a legal basis and a primary element; focus on the regulation of pension provision; provides mechanisms for the implementation, guarantee, legal protection of the right to pensions and certain types thereof; the main actors of normative activity are state authorities and / or local self-government bodies, authorized subjects of decision-making of an all-Ukrainian and / or local referendum; the key place in the system of pension legislation is occupied by laws and by-laws; A separate law on the State Budget for the relevant year is a separate place; a separate place is taken by the normative acts of the Pension Fund of Ukraine; subject to constitutional and judicial control; subject to state supervision and public control.

The system of pension legislation should include such acts as: the Constitution of Ukraine; international treaties of Ukraine, the consent of which is binding on the Verkhovna Rada of Ukraine; laws of Ukraine; subordinate regulations; the decision of all-Ukrainian and local referendums of normative character.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.

Taking into account the above mentioned, the main tendencies of improvement of pension legislation are the following: 1) development and implementation of the National Pension Reform Strategy based on the consolidation of the efforts of society and the state; 2) enhancement of effectiveness, efficiency and availability of implementation, guarantee, legal protection of the right to pensions and certain types thereof; 3) increasing the role of laws in the legal regulation of relations with pension legislation; 4) drafting of the Pension Code of Ukraine as a result of the implementation of the National Pension Reform Strategy; 5) international and socio-legal expert examination of the Pension Code project, systemic public and expert hearings; 6) adoption of the Pension Code of Ukraine as a result of public consensus; 7) introduction of continuous monitoring of the observance of the right to pension provision and rights closely related thereto; 8) introduction of effective mechanisms of state supervision and public control over the observance of the right to pensions and rights closely related thereto.

Key words: pension; pension provision; sources of pension law; pension legislation; laws; international treaties; pension code.

-
- Поняття, ознаки та система пенсійного законодавства в умовах сьогодення: науково-теоретичний аспект / М. О. Мицай // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mmonta.pdf>.